

การพัฒนาแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาล แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพรเจริญ

Development of Model for Promoting Practice to Prevent Tuberculosis Infection among Outpatient Department Nursing Personnel, Phon Charoen Hospital.

(Received: October 1,2025 ; Revised: October 28,2025 ; Accepted: October 29,2025)

จuthathipy khongyut¹
Juthathip khongyut¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบและศึกษาผลการพัฒนาแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้แนวคิดการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรทางการพยาบาลเป็นทีมพัฒนา 6 คน ทีมผู้ปฏิบัติ 28 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนการพัฒนาคุณภาพ แบบสอบถามความคิดเห็นบุคลากร แบบสังเกตการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบค่าที ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา: รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคบุคลากรแผนกผู้ป่วยนอกประกอบด้วย 9 กิจกรรมคือ 1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรค 2) การสนับสนุนคู่มือการปฏิบัติงาน 3) การทบทวนความรู้ 4) การประเมินผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับ 5) การกระตุ้นเตือนโดยใช้โปสเตอร์ 6) การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจของบุคลากร 7) การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคแก่ผู้ป่วย 8) การรณรงค์การทำความสะอาดมือ 9) การให้ความรู้ผู้ป่วยและญาติและภายหลังการใช้รูปแบบการส่งเสริม ร้อยละของบุคลากรปฏิบัติถูกต้องเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 97.1 จากก่อนการใช้รูปแบบที่ปฏิบัติถูกต้องร้อยละ 69.08 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติของบุคลากรก่อนและหลังใช้รูปแบบพบว่า หลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติถูกต้อง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.05)

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบการส่งเสริมการปฏิบัติ, การติดเชื้อวัณโรค บุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก

Abstract

This research aimed to develop and evaluate a model aimed at promoting TB infection prevention practices among outpatient department nursing staff. This action research employed a collaborative quality improvement approach. The participants consisted of two groups: a development team of 6 nurses and an implementation team of 28 nurses. Research instruments included a quality improvement plan, a staff opinion questionnaire, and an observational checklist of practice behaviors. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and paired t-tests, while qualitative data were examined through content analysis.

Results: development of model for promoting practice to prevent tuberculosis infection among outpatient department nursing personnel comprised 9 key activities: 1) Conducting practical workshops on TB infection prevention procedures. 2) Providing operational manuals. 3) Offering knowledge review sessions. 4) Conducting evaluations and providing feedback. 5) Using posters as reminders. 6) Supplying respiratory protective equipment for staff. 7) Providing TB infection control equipment for patients. 8) Promoting hand hygiene campaigns. 9) Educating patients and their families. Following the implementation of the model, the proportion of staff performing procedures correctly rose from 69.08% to 97.1%. The average performance score after implementation was significantly higher than before, with significance at $p = 0.05$.

Keywords: model development, tuberculosis infection, outpatient department nursing staff

¹ งานการพยาบาลหน่วยควบคุมการติดเชื้อและงานจ่ายกลาง กลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลพรเจริญ

บทนำ

ในปัจจุบันวัณโรคเป็นโรคติดต่อเรื้อรังที่ยังเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลก ข้อมูลในปี 2561 ทั่วโลกมีผู้ป่วยวัณโรคประมาณ 10 ล้านคน เป็นชาย 5.7 ล้านคน หญิง 3.2 ล้านคนโดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่พบผู้ป่วยวัณโรคสูงกว่าภูมิภาคอื่นซึ่งอัตราผู้ป่วยวัณโรคในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คิดเป็นร้อยละ 45 ของอัตราผู้ป่วยวัณโรคทั่วโลก¹ สำหรับประเทศไทย องค์การอนามัยโลกจัดให้เป็น 1 ใน 14 ประเทศที่ปัญหาวัณโรคมีผู้ป่วยวัณโรคทั่วไปสูง มีผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อเอชไอวีสูง และมีผู้ป่วยวัณโรคดื้อยาหลายขนานสูงมากที่สุดในระดับโลก คาดประมาณว่ามีอุบัติการณ์ผู้ป่วยรายใหม่และกลับเป็นซ้ำ 119,000 รายต่อปี คิดเป็นอัตรา 172 ต่อแสนประชากร โดยมีผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อเอชไอวีร่วมด้วยประมาณ 10,000 ราย และมีผู้ป่วยวัณโรคดื้อยา RR/MDR-TB 4,700 คนต่อปี ผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษาวัณโรคโดยเฉพาะวัณโรคปอดในโรงพยาบาลมีโอกาสที่จะแพร่เชื้อให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ เนื่องด้วยเชื้อวัณโรคสามารถติดต่อผ่านทางหายใจ ซึ่งเมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกาย จะสามารถอยู่ในร่างกายโดยไม่มีอาการแสดง ผู้ที่ติดเชื้อวัณโรคแฝงจำนวนร้อยละ 5 จะมีการพัฒนาเป็นวัณโรคภายใน 2 ปีหลังจากได้รับเชื้อ ส่วนอีกร้อยละ 5 จะป่วยเป็นวัณโรคต่อไปภายหลัง³ บุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลของรัฐ เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อวัณโรคสูง เนื่องจากปัจจุบันผู้ป่วยวัณโรคเข้ารับบริการเพิ่มมากขึ้น จากรายงานการขึ้นทะเบียนผู้ป่วยวัณโรคปีพ.ศ 2558-2560 มีผู้ป่วยวัณโรคเข้ารับบริการในโรงพยาบาลของรัฐเฉลี่ยร้อยละ 95 ส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐมีโอกาสสัมผัสโดยตรงกับผู้ป่วยที่มารับบริการสูงขึ้นตามไปด้วย สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคเพิ่มขึ้นคือ สภาพแวดล้อมที่

ไม่เอื้อต่อการให้บริการและการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคอย่างมีประสิทธิภาพ⁴ ซึ่งจากการศึกษาความชุกของการเกิดวัณโรคในบุคลากรทางการแพทย์ พบว่า มีความชุกสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆถึง 1.5-4 เท่า⁽⁵⁾จากรายงานของกองวัณโรคโดยกรมควบคุมโรคได้ดำเนินงานคัดกรองสุขภาพของบุคลากรสุขภาพโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อเฝ้าระวังระหว่างเดือนมีนาคม 2560- มีนาคม 2561 ในโรงพยาบาลจำนวน 137 แห่ง พบบุคลากรสุขภาพป่วยเป็นวัณโรคจำนวน 304 คน คิดเป็นอัตราป่วย 99.72 ต่อแสนประชากร²

เมื่อบุคลากรสุขภาพป่วยเป็นวัณโรคจะมีผลกระทบต่อการทำงาน เนื่องจากสามารถแพร่กระจายเชื้อไปสู่ผู้ป่วยและบุคลากรอื่นได้ง่าย นอกจากนั้น ยังมีผลทำให้เสียสุขภาพกายเกิดภาวะเครียดและความวิตกกังวล กลัวการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคในที่ทำงานและบุคคลในครอบครัว ในส่วนของโรงพยาบาลขาดบุคลากรปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรต้องหยุดงานเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 14 วันเพื่อรักษาตัว เกิดผลกระทบทำให้ประเทศต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเฝ้าระวังการติดเชื้อในบุคลากร จากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ค่าใช้จ่ายในการเฝ้าระวังการติดเชื้อในบุคลากร โดยการทดสอบทูเบอร์คูลินทางผิวหนังสูงถึง 92,886 -291,248 เหรียญสหรัฐต่อปี คิดเป็น 176-264 เหรียญสหรัฐต่อคน² การติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรทางด้านสุขภาพขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ขนาดของโรงพยาบาล ลักษณะงานที่ให้บริการ ระยะเวลาที่ทำงาน จำนวนผู้ป่วยวัณโรคที่มารวมถึงมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคของโรงพยาบาล⁶ มีการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคของการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคไม่ได้ผลเท่าที่ควรเกิดจาก บุคลากรผู้ปฏิบัติยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ จึงเป็นปัญหาในการนำไปใช้ เช่นการศึกษาในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยนอกและฉุกเฉินติดเชื้อไวรัสโคโรนามากกว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานอื่น 7-8 เท่า เนื่องจากไม่ได้คัดกรองผู้ป่วยไวรัสโคโรนาที่มารับการรักษาปะปนกับผู้ป่วยอื่น⁷

โรงพยาบาลพรเจริญเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง มีนโยบายป้องกันไวรัสโคโรตามแนวทางทางการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาในโรงพยาบาลของกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข มีการคัดกรองผู้ป่วย เมื่อพบผู้ป่วยที่สงสัยไวรัสโคโรนาคำเนินการแยกผู้ป่วยส่งตรวจเสมหะ ตรวจ X-ray ทรวงอก เมื่อพบเป็นไวรัสโคโรนา ทำการรักษาต่อเนื่องแบบ One stop service ถ้าผู้ป่วยมีอาการรุนแรง ส่งเข้ารับรักษาในห้องแยกโรคผู้ป่วยใน ถึงแม้จะมีแนวปฏิบัติในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาแต่ก็พบว่าบุคลากรของโรงพยาบาลมีการติดเชื้อไวรัสโคโรนา โดยในปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567 มีบุคลากรแผนกผู้ป่วยนอกติดเชื้อไวรัสโคโรนา ปีละ 1 คน และจากการสังเกตการปฏิบัติงานพบว่า บุคลากรพยาบาลปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาค่อนข้างต่ำ รวมทั้งการปฏิบัติยังไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้บุคลากรพยาบาลติดเชื้อไวรัสโคโรนา มีการศึกษาพบว่าปัญหาอุปสรรคของการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเกิดจาก บุคลากรผู้ปฏิบัติยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ จึงเป็นปัญหาในการนำไปใช้ เช่น การศึกษาในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยนอกและฉุกเฉินติดเชื้อไวรัสโคโรนามากกว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานอื่น 7-8 เท่า เนื่องจากไม่ได้คัดกรองผู้ป่วยไวรัสโคโรนาที่มารับการรักษาปะปนกับผู้ป่วยอื่น⁷

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสโคโรนาของบุคลากรสุขภาพมีความสำคัญต่อการลด

การแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาในโรงพยาบาลได้เช่น การศึกษาของการศึกษาของ พนิดา ว่าพัฒนางค์⁸ พบว่าความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาจากการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาจากการทำงานผลการศึกษาของ ยุวดี วานิชชัง⁹ พบว่าการสร้างเสริมสุขภาพโดยการอบรมให้ความรู้ การให้คู่มือปฏิบัติการติดโปสเตอร์แจ้งเตือน การให้จดหมายข้อมูลย้อนกลับทำให้บุคลากรสาธารณสุขมีความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนามากขึ้น การศึกษาของธัญญธร เขียนปัญญา¹⁰ พบว่ากลยุทธ์หลากหลายวิธี ได้แก่วิธีการให้ความรู้ ในการปฏิบัติการป้องกันไวรัสโคโรนา การให้คู่มือ การติดโปสเตอร์เตือน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจอย่างเพียงพอทำให้บุคลากรพยาบาลปฏิบัติกิจกรรมป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาได้ถูกต้องเพิ่มขึ้นดังนั้นการส่งเสริมให้บุคลากรพยาบาลปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาจึงมีความสำคัญต่อการลดการติดเชื้อในบุคลากรและลดการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาในโรงพยาบาลได้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเป็นพยาบาลควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลจึงมีความสนใจทำการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพรเจริญเพื่อนำมาใช้ส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรพยาบาลให้เกิดความปลอดภัยต่อบุคลากรและผู้รับบริการรวมทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพรเจริญ

2. ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพระเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action research) ทำการศึกษาสถานการณ์ พัฒนารูปแบบและศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพระเจริญ ดำเนินการวิจัยในระหว่างเดือนมีนาคม - กรกฎาคม พ.ศ.2568 พื้นที่ทำการศึกษาคือหน่วยงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก งานการพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช โรงพยาบาลพระเจริญ จังหวัดบึงกาฬการวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือของสถาบันพัฒนาการดูแลสุขภาพ(The Institute for Healthcare Improvement :IHI2003)¹¹ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรพยาบาล มีกระบวนการดำเนินงาน 8 ขั้นตอนคือ การเลือกประเด็นที่จะพัฒนา การเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในการพัฒนา การรับสมัครหน่วยงานที่ต้องการร่วมพัฒนาและจัดตั้งทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการพัฒนา การประเมินการเปลี่ยนแปลง การวัดและการประเมินผล และการสรุปผลการดำเนินงานและการเผยแพร่ ร่วมกับแนวทางการป้องกันควบคุมวัณโรคแห่งประเทศไทย (NTP Thailand 2021)² และแผนการดูแลทางคลินิกเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลทั่วไปของศศิประภา ต้นสุวัฒน์¹² มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่บุคลากรทางการพยาบาลผู้ป่วยนอก คณะกรรมการควบคุมและป้องกันการติดเชื้อของโรงพยาบาลพระเจริญ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น2

ทีม คือทีมพัฒนาและทีมบุคลากรผู้ปฏิบัติโดยทีมพัฒนาผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงประกอบด้วยแพทย์ประธานกรรมการป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล ผู้รับผิดชอบงานคุณภาพโรงพยาบาล หัวหน้างานผู้ป่วยนอก หัวหน้างานการพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช พยาบาลควบคุมป้องกันการติดเชื้องานผู้ป่วยนอก งานอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช กรรมการป้องกันการติดเชื้อโรงพยาบาล และพยาบาลคลินิกวัณโรค รวม6คน ทีมบุคลากรผู้ปฏิบัติได้แก่ผู้ปฏิบัติในหน่วยงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก งานอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช และคลินิกพิเศษโรงพยาบาล พระเจริญ จำนวน 28 คน ที่ปฏิบัติงานระหว่างเดือน มีนาคม 2568 - กรกฎาคม 2568 โดยมีเกณฑ์คัดเข้าคือปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลพระเจริญมีประสบการณ์การปฏิบัติงานตั้งแต่1ปีขึ้นไป และยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย เกณฑ์คัดออกคือย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือไม่อยู่ในระหว่างเก็บข้อมูล มีเหตุจำเป็นต้องออกจากโครงการและไม่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1.1 แผนการประชุมพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาล ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาการแนวคิดของการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือ มีกระบวนการดำเนินงาน 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเลือกประเด็นที่จะพัฒนา การเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในการพัฒนา การจัดตั้งทีม การจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการพัฒนา การประเมินการเปลี่ยนแปลง การวัดและการประเมินผล และการสรุปผลการดำเนินงานและการเผยแพร่สู่หน่วยงานต่างๆในโรงพยาบาล แผนการพัฒนาผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน3คนได้แก่แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมการติดเชื้อ 1คน พยาบาลหัวหน้าหน่วยงานผู้ป่วยนอก 1คน และ

พยาบาลควบคุมป้องกันการติดเชื้อโรงพยาบาลบึงโขงหลง 1 คน พบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแผนการกล่าวมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ร้อยละ 100

1.2 แนวทางการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในบุคลากรที่ปฏิบัติงานของสถานพยาบาลกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2564 นำมาใช้ทบทวนร่วมกับแผนการดูแลทางคลินิกเพื่อป้องกันการติดเชื้อโรคของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลทั่วไปของศศิประภา ตันสุวัฒน์⁽¹²⁾ ซึ่งมีกิจกรรมประกอบด้วย การให้ความรู้ การคัดกรองโรค การใช้อุปกรณ์ป้องกันทางเดินหายใจ การแยกผู้ป่วย การทำความสะอาดมือ การให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติ ให้คู่มือการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก การติดโปสเตอร์การปฏิบัติในการป้องกันโรค การให้ข้อมูลย้อนกลับรายบุคคล การให้ชุดสนับสนุนสำหรับผู้ป่วยสงสัยโรคปอด การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันสำหรับบุคลากร

2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลได้แก่

2.1 แบบสอบถามการป้องกันการติดเชื้อโรคของบุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพระเจริญ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์ให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคติดเชื้อ ปัญหาอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อ การติดตามการติดเชื้อโรค ประวัติการป่วยและการรักษาโรค ส่วนที่ 2 เป็นความรู้และการป้องกันการติดเชื้อโรคจากการทำงาน ได้แก่ ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อ ปัญหาอุปสรรคในการป้องกันการติดเชื้อโรค ประวัติการป่วยเป็นโรค การเข้ารับการอบรมความรู้การป้องกันการติดเชื้อโรค การใช้ N95 การขอคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อ

โรค โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงจากทรงคุณวุฒ 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.2 แบบบันทึกการสังเกตในการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อโรคในบุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอก ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติในการป้องกันโรคของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลศูนย์ ของ ธัญญธร เขียนปัญญา⁽¹⁾ ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (CV) เท่ากับ 0.91 และมีค่าความสอดคล้องของการปฏิบัติ (Inter rater Reliability) เท่ากับ 1.00 เป็นแบบ Check list ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป วันที่ เวลาที่สังเกต ประเภทบุคลากรพยาบาลที่ถูกสังเกต และกิจกรรมในการสังเกต 6 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การคัดกรองผู้ป่วยโรคปอด การแยกผู้ป่วย การใช้อุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจ การทำความสะอาดมือ การทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม/เครื่องมือเครื่องใช้ การให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ปฏิบัติถูกต้อง = 1 คะแนน ไม่ปฏิบัติ = 0 คะแนน ปฏิบัติไม่ถูกต้อง = 0 คะแนน

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อโรคในบุคลากรพยาบาล โดยผู้วิจัยประยุกต์จากเครื่องมือการประเมินคุณภาพแนวทางปฏิบัติสำหรับการวิจัยและประเมินผล (Appraisal of Guideline for research & Evaluation II; Agree II) ของสถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข คำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด 11 ข้อ มีเกณฑ์ให้คะแนน Likert Scale 4 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 คะแนน เห็นด้วย 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน โดยการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26-4.00 หมายถึง เห็นด้วยว่าเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.25 หมายถึง เห็นด้วยว่าเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 1.76-2.50 หมายถึง เห็นด้วยว่าเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง เห็นด้วยว่าเหมาะสมน้อยที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการภายหลังจากได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬโดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์ จากการค้นคว้าข้อมูลการติดเชื้อไวรัสโคโรนาของบุคลากรจากข้อมูลรายงานสถิติของโรงพยาบาล ศึกษาข้อมูลการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาของโรงพยาบาลโดยใช้แบบสอบถาม

2. พัฒนารูปแบบโดยผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการพัฒนา

1) ผู้วิจัย แพทย์ประธานกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล กรรมการป้องกันการติดเชื้อโรงพยาบาล หัวหน้างานผู้ป่วยนอก หัวหน้างานการพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวชพยาบาลประจำคลินิกวิโรค ร่วมกันเลือกประเด็นในการพัฒนา โดยผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์ที่ได้จากการศึกษาแก่ทีมพัฒนา และทีมทำการเลือกประเด็นปัญหาการติดเชื้อในบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นผลกระทบต่อบุคลากร ผู้ป่วยและโรงพยาบาลเป็นอย่างมาก

2) ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยแพทย์ประธานกรรมการป้องกันการติดเชื้อ1คน พยาบาลป้องกันการควบคุมการติดเชื้อ 2 คนเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติโดยเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาและแนะนำในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรผู้ป่วยนอกและเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ3ครั้ง

3) จัดตั้งทีมพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรผู้ป่วยนอกประกอบด้วยแพทย์ประธานกรรมการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล 1 คน ผู้รับผิดชอบงานคุณภาพโรงพยาบาลงานผู้ป่วยนอก 1คน ผู้รับผิดชอบงานการพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช 1คน พยาบาลควบคุมป้องกันการติดเชื้อหน่วยงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก1 คน พยาบาลควบคุมป้องกันการติดเชื้อหน่วยงานการพยาบาลอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช1 คน พยาบาลประจำคลินิกวิโรค 1คน โดยผู้วิจัยพบทีมพัฒนาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทบาทหน้าที่ของทีมพัฒนา ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย พร้อมกับนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสถานการณ์ หลังจากนั้นให้ทีมพัฒนาลงนามในเอกสารแสดงความจำนงค์เข้าร่วมวิจัย

4) ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3 ครั้งเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอกใช้เวลาดำเนินการ 12 สัปดาห์ การประชุมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้งห่างกัน 6 สัปดาห์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตัวแทนทีมพัฒนาเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัยวิธีการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือ ทบทวนแนวทางการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในบุคลากรและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาของบุคลากรพยาบาล หาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกับผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำและสรุปรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก ประโยชน์ ปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้วิธีการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือ

5) ทีมดำเนินการพัฒนาโดยนำรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอกที่ได้จากการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละครั้งไปดำเนินการส่งเสริมการปฏิบัติในหน่วยงานของตนเองโดยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ และนำผลการปฏิบัตินำเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6) สังเกตการปฏิบัติของบุคลากรพยาบาล ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยผู้วิจัย พยาบาลควบคุมป้องกันการติดเชื้อและทีมพัฒนาของหน่วยงาน

7) ผู้วิจัยประเมินผลโดยสังเกตการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรพยาบาล หลังการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติ และประเมินความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก

8) สรุปผลการดำเนินการและสะท้อนผลแก่บุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก และเผยแพร่ผลการดำเนินการแก่บุคลากรอื่นๆ ในหน่วยงานของโรงพยาบาลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของการสอบถามการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การสังเกต นำมาวิเคราะห์สาระสำคัญแล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบเรียงความโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3. ข้อมูลการสังเกตการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคในบุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอก ประเมินความ

เหมาะสมของรูปแบบ ใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างการปฏิบัติก่อนและ

หลังการใช้รูปแบบโดยใช้สถิติ t (t-test dependent)

จริยธรรมงานวิจัย

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ เลขที่ BKP 2025-005 ลงวันที่ 29 มกราคม 2568

ผลการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคของบุคลากรพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอกพบว่ารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติประกอบด้วย 9 กิจกรรม ดังนี้

1. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้เรื่องวัณโรคและการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรค เพื่อทบทวนความรู้และทักษะการปฏิบัติให้แก่บุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอกอย่างต่อเนื่องหรืออย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง และจัดอบรมแก่บุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ ครั้งละ 3 ชั่วโมง โดยคณะกรรมการป้องกันการติดเชื้อของโรงพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดอบรมเนื้อหา ความรู้ที่ควรให้บุคลากรประกอบด้วย สถานการณ์การติดเชื้อวัณโรค ความสำคัญของการป้องกันการติดเชื้อวัณโรค วิธีการป้องกันการติดเชื้อวัณโรค การทำความสะอาดมือและสิ่งแวดล้อม

2. การสนับสนุนคู่มือการปฏิบัติงาน โดยคณะกรรมการป้องกันการควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลได้ดำเนินการจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคบุคลากรผู้ป่วยนอก และกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกหน่วยงานนำไปปฏิบัติ เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโรควัณโรค วิธีการแพร่กระจายเชื้อ ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อวัณโรค การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคในโรงพยาบาล วิธีปฏิบัติในเรื่องการคัดกรองผู้ป่วยสงสัยวัณโรค การแยกผู้ป่วย การใช้อุปกรณ์ป้องกัน

ระบบทางเดินหายใจ การทำความสะอาดมือ การให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติ ให้นำไปใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ จุดคัดกรอง หน่วยงานอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช จุดซักประวัติผู้ป่วยนอก คลินิก วัคซีน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของบุคลากร และทบทวนให้มีมาตรฐานและเป็นปัจจุบันทุกปี (รายละเอียดคู่มือในภาคผนวก)

3. การทบทวนความรู้ แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ

3.1 การทบทวนความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคโดยหัวหน้าหน่วยงาน หรือ ICWN วิธีการนี้มีความเหมาะสมกับหน่วยงาน สามารถทำได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเวรเช้าเวลาราชการ ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที เป็นวิธีที่ช่วยให้บุคลากรพยาบาลมีความเข้าใจแนวปฏิบัติของโรงพยาบาลและช่วยให้ทราบปัญหา อุปสรรคและประสานความเข้าใจของบุคลากรในหน่วยงานเพิ่มขึ้น

3.2 การทบทวนความรู้ในสิ่งที่ได้ปฏิบัติในการคัดกรองผู้ป่วยสงสัยติดเชื้อวัณโรคและการดูแลผู้ป่วยติดเชื้อวัณโรค สามารถทำได้ทั้งในเวลาราชการ และเวรนอกเวลาราชการ เป็นวิธีที่ช่วยให้ทราบประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคของการปฏิบัติของบุคลากรพยาบาลและสามารถให้ความช่วยเหลือโดยพยาบาลผู้มีประสบการณ์ให้คำแนะนำและร่วมมือกันในการแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์

4. การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ แบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม ดังนี้

4.1 การประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับโดยผู้ร่วมงานแบบไม่เป็นทางการ (พี่สอนน้อง) บุคลากรสามารถกระทำได้ที่พบเหตุการณ์ช่วยแก้ไขการปฏิบัติให้ถูกต้องได้ทันที

4.2 การประเมินผลในหน่วยงานและให้ข้อมูลย้อนกลับ ทำให้บุคลากรพยาบาลในหน่วยงานเกิดความตื่นตัวในการทบทวนแนวทางการปฏิบัติเพิ่มขึ้น จึงควรทำอย่างต่อเนื่อง

4.3 การประเมินผลระหว่างหน่วยงานและให้ข้อมูลย้อนกลับทุกหน่วยงานเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาในการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น

5. การกระตุ้นเตือนโดยใช้โปสเตอร์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

5.1 โปสเตอร์กระตุ้นเตือนการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคการใช้ข้อความกระตุ้นเตือนและรูปภาพควรมีการประกวดหรือเปลี่ยนข้อความอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคลากรพยาบาลภายในหน่วยงานให้ร่วมเสนอข้อความที่จะใช้เป็นโปสเตอร์

5.2 โปสเตอร์แสดงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์ป้องกันทางเดินหายใจ การปฏิบัติในการล้างมือ ควรเปลี่ยนให้ถูกต้องตามแนวปฏิบัติและสวยงามเพื่อกระตุ้นความสนใจ

6. การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจของบุคลากร หน่วยงานควรสนับสนุนและจัดหาอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจที่มีคุณภาพและเพียงพอเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคเพิ่มขึ้น

7. การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรคแก่ผู้ป่วย หน่วยงานควรทบทวน สอบถามความต้องการของบุคลากรพยาบาลและสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ถึงขณะติดเชื้อ การติดตั้งอุปกรณ์ทำความสะอาดมือ น้ำยาล้างมือให้เพียงพอเสมอ และควรสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ สำหรับคนไข้ได้แก่กระดาษทิชชูถุงขยะและ mask สำหรับคนไข้ในจุดบริการคัดกรองผู้ป่วยและจุดตรวจรักษาผู้ป่วยคัดแยก เพื่อให้บุคลากรพยาบาลมีการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อวัณโรคถูกต้องเพิ่มขึ้น

8. การรณรงค์การทำความสะอาดมือ หน่วยงานควรกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีรางวัล อาจเป็นคำชมเชยหรือการยกย่องเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ที่ตั้งใจในการปฏิบัติและเพื่อสร้าง

แรงจูงใจให้แก่ผู้ที่คิดจะปฏิบัติ ส่งเสริมการทำความสะอาดมือให้เป็นวัฒนธรรมขององค์กรซึ่งจะเป็นวิธีหนึ่งที่สำคัญในการลดการแพร่กระจายเชื้อไวรัสในโรงพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ

9. การให้ความรู้ผู้ป่วยและญาติเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสหน่วยงานควรมอบหมายให้บุคลากรที่ให้การดูแลผู้ป่วยมีแนะนำผู้ป่วยและญาติในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสพร้อมกับให้เอกสารคำแนะนำแก่ผู้ป่วยในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อผู้อื่น

ผลการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสของบุคลากรพยาบาลโดยใช้แบบสังเกตการปฏิบัติจำนวน 22 ข้อพบว่าหลังการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมบุคลากรปฏิบัติถูกต้องเพิ่มขึ้นทั้ง 6 ด้าน ด้าน

ที่มากที่สุดได้แก่ด้านการทำความสะอาดสิ่งแวดล้อมร้อยละ 100 รองลงมาคือด้านการคัดกรองผู้ป่วยวัณโรคร้อยละ 97.5 ด้านการแยกผู้ป่วยร้อยละ 97.1 ด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกัน ร้อยละ 97.1 ด้านการทำความสะอาดมือ ร้อยละ 97.1 และด้านการให้คำแนะนำผู้ป่วยและญาติขณะรับบริการที่โรงพยาบาล ร้อยละ 96.4 (ตามตารางที่ 1) และค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติถูกต้องใช้รูปแบบเท่ากับ 16.85 (SD=4.49) หลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติถูกต้อง เท่ากับ 21.26 (S.D=1.05) ผลการเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติของบุคลากรก่อนและหลังใช้รูปแบบพบว่า หลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติถูกต้องเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.05$)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสก่อนและหลังการใช้รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัส โดยใช้สถิติ Paired t-test (N=22)

ปฏิบัติถูกต้อง	n	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ผลต่างค่าเฉลี่ย	t-test	P-value
ก่อน	22	16.85	4.49	4.41	6.55	<.001
หลัง	22	21.26	1.05			

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4.4 ผลการศึกษา พบว่าความเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสในบุคลากรผู้ป่วยนอกมีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด โดยข้อที่มากที่สุดได้แก่ ผู้ร่วมพัฒนามีอิสระในการให้ข้อมูลและความรู้โดยไม่มีการถูกบังคับหรือชี้แนะ ($\bar{x}=3.85$ S.D.=.36) รองลงมาได้แก่รูปแบบการส่งเสริมสามารถลดอุบัติการณ์การติดเชื้อไวรัสของหน่วยงาน ($\bar{x}=3.76$ S.D.=.60) มีการดำเนินการที่ระบุนิติการได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ($\bar{x}=3.74$ S.D.=.45) มีความเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน ($\bar{x}=3.71$ S.D.=.52) มีวิธีการพัฒนาโดยใช้แนวทางการป้องกันการติดเชื้อไวรัสในสถานพยาบาล ($\bar{x}=3.68$ S.D.=.45) ครอบคลุมใน

เรื่องการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสในโรงพยาบาล ($\bar{x}=3.56$ S.D.=.71) มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.41$ S.D.=.82) ช่วยให้หน่วยงานใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ($\bar{x}=3.32$ S.D.=.58) ช่วยให้บุคลากรตระหนักในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสเพิ่มขึ้น ($\bar{x}=3.26$ S.D.=.75) ในระดับมากได้แก่รูปแบบการส่งเสริมช่วยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการป้องกันการติดเชื้อไวรัส ($\bar{x}=3.15$ S.D.=.43) กลุ่มผู้ร่วมพัฒนารูปแบบมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วย ($\bar{x}=2.9$ S.D.=.63)

สรุปและอภิปรายผล

ผลของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสในบุคลากรพยาบาล แผนกผู้ป่วยนอกประกอบด้วย 1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้เรื่องไวรัสและการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัส 2) การสนับสนุนคู่มือการปฏิบัติงาน 3) การทบทวนความรู้วิธีปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อไวรัส 4) การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยผู้ร่วมงานแบบไม่เป็นทางการ การประเมินผลในหน่วยงานและการประเมินผลระหว่างหน่วยงาน 5) การกระตุ้นเตือนโดยใช้โปสเตอร์ข้อความ รูปภาพ และโปสเตอร์แสดงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 6) การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันระบบทางเดินหายใจมีคุณภาพและเพียงพอ 7) การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสแก่ผู้ป่วย 8) การรณรงค์การทำความสะอาดมือ 9) การให้ความรู้ผู้ป่วยและญาติเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัส รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมกับบริบทสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมให้บุคลากรพยาบาลผู้ป่วยนอกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและพบว่าบุคลากรพยาบาลทั้งหมดเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้ส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสในบุคลากรพยาบาลทั้งนี้เกิดจากกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมทั้งหมดได้จากการระดมสมองของบุคลากรซึ่งเป็นตัวแทนหน่วยงานเพื่อให้ได้มาซึ่งการส่งเสริมการปฏิบัติของบุคลากรพยาบาล และเมื่อได้ผลสรุปในการประชุมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้งทีมพัฒนาได้นำวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติไปใช้ในหน่วยงานทำให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการดำเนินการและแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงรูปแบบ ทำให้มีวิธีการหลากหลายวิธีและเหมาะสมกับสภาพปัญหาที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงและพบว่าบุคลากรพยาบาลมีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสได้ถูกต้องเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติของบุคลากรใน

โรงพยาบาลที่พบว่าการศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อโดยใช้หลายวิธีจะมีส่วนช่วยให้บุคลากรพยาบาลมีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น เช่น การศึกษาการพัฒนาการส่งเสริมการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อของบุคลากรแผนกอายุรกรรมในโรงพยาบาลตติยภูมิของปิยะฉัตรวิเศษศิริ¹³ ที่พบว่ารูปแบบการป้องกันการติดเชื้อของบุคลากรพยาบาล ประกอบด้วย กิจกรรมหลักคือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การทบทวนความรู้ การประเมินผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับ การกระตุ้นเตือนโดยใช้โปสเตอร์ การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลและอุปกรณ์การแพทย์และการรณรงค์ทำความสะอาดมือ ทำให้บุคลากรพยาบาลปฏิบัติกิจกรรมการป้องกันการติดเชื้อได้อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นทุกกิจกรรมเช่นเดียวกับผลการศึกษาการใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายวิธีต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลศูนย์ของธัญญธร เขียนปัญญา¹⁰ โดยใช้วิธีการส่งเสริมที่หลากหลายได้แก่ การให้ความรู้โดยการบรรยาย อภิปราย สาธิตและการสาธิตย้อนกลับ การแจกคู่มือป้องกันไวรัส การแจกและติดโปสเตอร์เตือน การให้ข้อมูลย้อนกลับด้านการป้องกันไวรัส การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันทางเดินหายใจ ผลการศึกษาพบว่าหลังการใช้กลยุทธ์การปฏิบัติในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนใช้กลยุทธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการศึกษาผลการสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขต่อความรู้และการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสในเครือข่ายสุขภาพอำเภอเกษตรวิสัยของ ยุวดี วานิชซึ่ง⁹ โดยใช้การสร้างเสริมสุขภาพซึ่งประกอบด้วยแผนการอบรมให้ความรู้ ให้คู่มือการปฏิบัติ ประกอบด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมการใช้อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อการสาธิตการใช้อุปกรณ์ป้องกัน N95 การใช้โปสเตอร์ และจดหมายให้ข้อมูลย้อนกลับ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสาธารณสุขในเครือข่าย

มีคะแนนความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคเพิ่มขึ้นทุกกิจกรรมมากกว่าก่อนได้รับการสร้างเสริมสุขภาพอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

โดยสรุป จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อบุคลากรในแผนกผู้ป่วยนอกที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพโดยความร่วมมือมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อวัณโรคได้จริงบุคลากรมีความพึงพอใจและเห็นว่าเหมาะสมซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานปลอดภัยจากการติดเชื้อและปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านปฏิบัติการพยาบาล ควรส่งเสริมให้นำรูปแบบการส่งเสริมไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันการ

ติดเชื้อในหน่วยงานอื่นๆให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งโรงพยาบาลและขยายผลสู่เครือข่าย พยาบาลควรได้รับการส่งเสริมและทบทวนการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้ออย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบริหาร ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารการพยาบาลตามรูปแบบที่พัฒนา

3. ด้านการวิจัย ควรมีการวิจัยเชิงผลลัพธ์ของการนำรูปแบบไปใช้ในการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินหายใจอื่นๆ และศึกษาถึงพฤติกรรมของพยาบาลในการนำเอารูปแบบลงไปปฏิบัติเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งประยุกต์ใช้ในการศึกษาการป้องกันโรคติดเชื้ออื่นๆที่เป็นปัญหาของโรงพยาบาลเพื่อให้ผู้ป่วยและบุคลากรปลอดภัยจากการติดเชื้อมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Global tuberculosis report 2020. Geneva; Switzerland: WHO.
2. กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการควบคุมวัณโรคประเทศไทย พ.ศ. 2564. นนทบุรี:สำนักพิมพ์อักษรกราฟิก แอนด์ดีไซน์.
3. Pongpant, S. Healthcare personnel safety and tuberculosis. Journal of Preventive Medicine Association of Thailand 2018; 8(3): 319-325.
4. อะเคื้อ อุมหเลขกะ, สุชาติดา เหลืองอาภาพงศ์, และจิตตาภรณ์ จิตรธีระเชื้อ. การดำเนินการอุปสรรคและความ ต้องการของโรงพยาบาลในประเทศไทยในการป้องกันการแพร่กระจายวัณโรค. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข2561;11(4):529-539.
5. Uden, L., Barber, E., Ford, N., & Cooke, G. S. (2017). Risk of tuberculosis infection and disease for health care workers: An updated meta-analysis. Infectious Diseases Society of America2017; 4(3): 1-7. (Accessed October 28, 2024 at <http://doi.org/10.1093%2Fofid%2Fofix137>)
6. Center for disease Control and Prevention. Guidelines for preventing the transmission of Mycobacterium tuberculosis in health-care setting. Morbidity and Mortality Weekly Report2005;54(17):13-25
7. Trakultaweek, P., Niyompattama, A., Boonbamroe, S., &Chaiear, N. Tuberculosis among hospital staffs in a tertiary care hospital, Northeastern Thailand. Srinagarind Med J.2017;32(3):204-213. (Accessed october 28, 2024, at <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/SRIMEDJ/article/view/90589>.)
8. พนิดา ว่าพัฒนางศ์, ชมพูนุช สุภาพวานิช, อรรถนพ สนธิไชย. พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อวัณโรคจากการ ทำงานในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 2560; 9 (1): 74-85.

9. ยวดี วานิชขัง, จารุวรรณ บุญศล, อภรณ์ ถนัดคำ. ผลการสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อความรู้และการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนาในเครือข่ายสุขภาพอำเภอเกษตรวิสัย ตามแนวคิดการเสริมแรงทางพฤติกรรมของฮัลล์. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่7ขอนแก่น 2561;25(3):31-41.
10. ธัญญธร เขียนปัญญา,วันชัย เลิศวัฒนวิลาส, อะเคื้อ อุณหเลขกะ.ผลของการใช้กลยุทธ์หลากหลายวิธีต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศูนย์.วารสารพยาบาลสาร 2564;48(3):128-139.
11. Institute for Healthcare Improvement The Breakthrough Series: IHI's Collaborative model for achieving breakthrough improvement. [อินเทอร์เน็ต]. 2003. Retrieved October 2, 2023. From[http://www.ihl.org/NR/rdonlyres/3F1925B7-6C47-48ED-AA83-C85DBABB664D/0/ The BreakthroughSeriespaper.pdf](http://www.ihl.org/NR/rdonlyres/3F1925B7-6C47-48ED-AA83-C85DBABB664D/0/TheBreakthroughSeriespaper.pdf)10.
12. ศศิประภา ต้นสุวัฒน์,วิลาวัลย์ พิเชียรเสถียร, อารีวรรณ กลั่นกลิ่น. การพัฒนาแผนการดูแลทางคลินิกสำหรับการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนาในแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลทั่วไป. วารสารพยาบาลสาร 2557; 41(4): 1-10.
13. ปิยะฉัตร วิเศษศิริ, อะเคื้อ อุณหเลขกะ, นงเยาว์ เกษตร์ภิบาล. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติป้องกันการติดเชื้อดื้อยาของบุคลากรพยาบาลแผนกอายุรกรรมในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ. พยาบาลสาร; 42(3): 119-134.